GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.
Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
Română şi străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe şése lunĭ 18 fr., pe trei lunĭ 9 francĭ.

ANULŬ XLVII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 230. *Vinerĭ 30 Noemvre (12 Decemvre)* 1884.

Braşovŭ, 29 Noemvre (11 Decemvre)

Cândŭ cu discusiunea înfocată asupra onórei, ce se dă séu mai bine ḍisŭ, ce nu se dă stégului naţionalŭ unguerescŭ în Croaţia, deputatulŭ antisemiticŭ Geza Racz ḍise, că idea de naţionalitate se respândesce mai tare în acele ţinuturĭ, unde miseria cresce şi décă miseria se lăţesce aşa de multŭ între poporŭ, la acésta sunt de vină mai vĕrtosŭ jidovii.

Lăsândŭ la o parte cestiunea de naţionalitate, trebue sĕ recunóscemŭ, că în adevĕrŭ Evreii cămătarĭ nu puţinŭ contribue la sĕrăcirea poporului, prin aceea, că'lŭ esploatéză fără de nicĭ o milă şi se folosescŭ de tóte nenorocirile lui spre a'lŭ despoia pănă la piele. Dér noi cu tóte aceste nu lorŭ le dămŭ cea mai mare vină, ci acelora, carĭ se aliéză cu ei, carĭ le oferă ocasiunea de a se îmbogăţi pe spinarea poporului şi carĭ înşii caută a profitá din acésta miserabilă speculă.

Intre altele se constată acum, chiar din partea maghiară, că aşa ḍisulŭ „comitatŭ de modelŭ“ alŭ Solnocŭ-Dobêcei, unulŭ din paşalicurile baronului Banffy Dezső, a devenitŭ unŭ Eldorado alŭ speculaţiunilorŭ coreescĭ. In acestŭ comitatŭ esecutorii de dare suntŭ mai toţĭ evrei, pe carĭ administraţia îi protege şi resultatulŭ este, că poporulŭ de acolo îşĭ pierde pe ḍi ce merge moşiórele, ce i-au mai rĕmasŭ şi ajunge cerşitorŭ pe drumurĭ.

Spre a fi mai bine înteleşĭ lăsămŭ se urmeze cele ce ni le comunică unŭ corespondentŭ alŭ nostru din nordulŭ Transilvaniei, despre isprăvile protegiaţilorŭ voinicosului br. Banffy. Étă ce ne comunică d-sa:

„In anii trecuţĭ s'a observatŭ, că se vindéu pentru restanţe de dare regéscă prin advocatulŭ municipiului Solnocŭ-Dobêca, ca representantŭ alŭ erariului statului, şi de acele moşii, unde se aflau minorenĭ, a cărorŭ interese advocatulŭ (fiscalulŭ) amintitŭ era datorŭ sĕ le apere din oficiu. In urma acésta advocaţii din Deşŭ împreună cu d-nii G. Manu şi Aug. Munteanu au înaintatŭ protestŭ în contra acelei ilegale procederĭ la comisiunea municipală. Comisiunea însĕ sub presidiulŭ prefectului br. Desideriu Banffy le respinse protestulŭ cu observarea, că advocaţii ar fi făcutŭ acestŭ pasŭ numai din invidiă (kenyér irigségből).

„Ne mai voindŭ sĕ încete licitaţiunile de felulŭ acesta, şi dânduli-se chiar o formă legală prin decisiunile comisiunei administrative, în care afară de uniculŭ Românŭ d. A. Munteanu sunt membrii totŭ numai nisce creature de ale comitelui supremŭ, corpulŭ advocaţialŭ însărcină pe advocatulŭ Nicolau Nagy, ca sĕ urmărésca cu atenţiune procederea representanţilorŭ erariului cu ocasiunea vinderei moşiilorŭ pentru restanţii de dare.

D-lŭ advocatŭ Nagy îşĭ împlinì acéstă misiune cu o rară diliginţă, culegândŭ din municipiu datele despre licitaţiunile, ce ruinau multe familii şi dărăpênau creditulŭ financiarŭ. Aceste licitaţiunĭ le indeplinıră, precum se vede, advocatulŭ municipiului domnulŭ Ioanŭ Markus şi domnulŭ Ioanŭ Lengyel, inspectorulŭ de dare, ţinea (precum se vorbesce şi se crede la apriata dorinţă a prefectului Banffy, protectorulŭ semitismului în contra românismului) ca esecutorĭ mai mulţĭ Evrei precum: Weltman Ignat séu pe care d. prefectŭ îlŭ numi comisaru de drumurĭ în cerculŭ Becleanului, Weltman Lojos fiiulŭ, Friedman Majer, Blau Jonász, Fischer Mor, Bleich botezatŭ: Bereghi Zsigmond şi mai în urmă impusŭ ca notarŭ cercualŭ în Simisna, Feuerstein Salamon şi Samuel Ignat, apoi tatălŭ şi fiiulŭ Jaszel.

Se ḍice că memoraţii Markus cu Lengyel lucrândŭ mână în mână cu aceştĭ esecutorĭ de dare, şi în companiă cu rĕposatulŭ Csonka Bela şi cu Victor Darko, despre care însĕ se afirmă că ar fi nevinovatŭ — au făcutŭ cu licitarea moşiilorŭ ómenilorŭ şi ale orfanilorŭ un astfelŭ de traficŭ, că cumpĕrau aceste moşii, orĭ ei înşişĭ, orĭ prin adicţii lorŭ esecutorĭ jidanĭ, cu preţurĭ aşa de bagatele, încâtŭ darea nu se acoperea şi de multe orĭ nicĭ spesele de esecuţiune. In urmă totŭ ei, singurĭ orĭ prin mijlocitorii lor, le vindéu din mână liberă pe la alţi privaţĭ cu preţurĭ multŭ mai marĭ în câştigulŭ lorŭ propriu. Astfelŭ atâtŭ erariulŭ statului, câtŭ şi bieţii restanţierĭ cu darea, remânéu enormŭ păgubiţĭ, cei din urmă fiindŭ scoşĭ din moşiile lorŭ şi aruncaţĭ pe drumurĭ!

Asemenea date şi despre alte nelegiuirĭ, documentate priu multe estrase autentice din cărţile funduare, nu pregetà d. advocatŭ Nagy a-le aşterne încă din véra trecută atâtŭ ministrului de finance câtŭ şi celui dela interne, comunicândŭ astă stare deplorabilă şi unorŭ deputaţĭ de influenţă.

In cele din urmă, din aceste şi alte cause necunoscute, urmà ḍilele aceste disposiţiunea ministerială, prin care inspectorulŭ Lengyel fŭ demisiunatŭ, ér în loculŭ lui fŭ numitŭ Pal Istvan din Odorheiulŭ sĕcuiescŭ, pre când Markus cu Darko fură traşĭ în cercetare disciplinară. Poporaţiunea acestui nefericitŭ comitatŭ privesce cu satisfacţiune şi la acésta mĕsură, destulŭ de cruţătóre.

Nu potŭ lăsá neamintitŭ, că institutulŭ de creditŭ alŭ micilorŭ posesorĭ, care mai înainte împrumutá ḍecĭ de mii poporului din acestŭ comitatŭ şi jurŭ pe basa venitului curatŭ, acum din causele memorate şi-a sistatŭ de totŭ împrumuturile şi aşa creditulŭ fonciarŭ s'a stînsŭ, póte până atuncĭ, până când acestŭ comitatŭ îlŭ va guverná prefectulŭ D. Banffy, care însuşĭ e unulŭ dintre consiliarii direcţiunei numitului institutŭ şi póte cu salariu grasŭ.

Au trebuitŭ aşadér sĕ tréca anĭ la mijlocŭ şi corpulŭ advocaţilorŭ din Deşŭ sĕ se adreseze directŭ la Peşta cu datele, ce le-a adunatŭ asupra nelegiuirilorŭ comise de organele publice în companiă cu esecutorii evrei, pentru ca sĕ se ia o mĕsură órecare în contra celorŭ culpabilĭ, despre a căreia natură blândă ar fi multe de ḍisŭ.

Nicĭ nu era uşorŭ lucru ca d-lŭ Tisza sĕ blameze astfelŭ pe copilulŭ sĕu de sufletŭ, Banffy Dezső, care scie se represente aşa de bine „idea de statŭ maghiarŭ.“ Se ḍice că br. Banffy n'a fostŭ puţinŭ surprinsŭ de acésta procedere a miniştrilorŭ Tisza şi Szapary şi avea şi causă de ajunsŭ pentru acésta.

Demisionatulŭ inspectorŭ de dare Lengyel este acum cu totŭ dreptulŭ luatŭ în apĕrare de către cei din oposiţiune, cari constată, că încă înainte c'unŭ anŭ şi jumĕtate, în urma unei interpelaţiunĭ făcute în comisiunea administrativă, acésta comisiune a *luatŭ la cunoscinţă procederea* numitului inspectorŭ de dare şi a *aprobat'o*, avisându'lŭ de a procede totŭ astfelŭ cu licitarea moşiilorŭ pentru restanţele de dare.

Cum vine dér Lengyel Janos sĕ fie aḍĭ pedepsitŭ pentru o purtare, care a primitŭ aprobarea consiliului judeţénŭ şi a prefectului Banffy?

Eată o cestiune, care atinge în modŭ gravŭ reputaţiunea paşei dela Deşŭ şi a divanului sĕu. Orĭ şi cine va trebuí sĕ recunóscă de justă părerea oposiţionalilorŭ, după care prin mĕsura ministerială memorată nu Lengyel János, ci prefectulŭ comitatului Solnocŭ-Dobêca şi comisiunea administrativă sunt în prima liniă blamaţĭ.

In asemenĭ împrejurărĭ unŭ prefectŭ de „modelŭ“ ar trebuí sĕ-şĭ dea demisiunea. Dér póte că br. Banffy nu dă atâta importanţă acestei cestiunĭ. Misiunea lui este de a maghiarisá. Poporulŭ póte sĕrăci câtŭ de multŭ sub lovirile esecutorilorŭ de dare, numai sĕ se maghiariseze.

Dér Geza Rácz ne spune, că poporulŭ cu câtŭ e mai sĕracŭ cu atâtŭ va fi mai înfocatŭ contrarŭ alŭ maghiarismului. Astfelŭ apare compromisă şi reputaţiunea şi misiunea baronului Banffy.

Hic Rhodus, hic salta!

CRONICA POLITICĂ.

Vorbeamŭ de curentulŭ slavŭ şi de curentulŭ germanŭ în monarchia nóstră constatândŭ, că Maghiarii înnótă în apele germane. Este sciutŭ că idea, ca Austria cea veche sĕ se împartă într'o parte germană şi una maghiară, adecă idea dualismului modernŭ a fostŭ şi este încă multŭ sprijinită din partea principelui de Bismark. Politica austriacă de sine stătătóre a reuşitŭ cu tóte acestea a rĕsturná egemonia germană in Austria, dér numai pe lângă susţinerea »dualismului constituţionalŭ.« Acéstă susţinere este pretinsă de interesele germane şi Maghiarii, de câte orĭ se tractéză de esistenţa dualismului' vorbescŭ in consciinţa acestorŭ interese, cu cari s'au aliatŭ ei sub condiţiunea, ca sĕ li se lase intactă egemonia în ţĕrile corónei ungare. De aicĭ vine, că d-lŭ Tisza se uită de susŭ în josŭ la Cehĭ, cerêndŭ prin organulŭ sĕu, ca sĕ se supună necondiţionatŭ esigenţelorŭ „dualismului constituţiunalŭ« şi sĕ-şĭ reducă pretenţiunile la minimulŭ necesarŭ, spre a nu eşi din cadrulŭ dualismului. O asemenea lecţiune le dă »Nemzet« Cehilorŭ în numĕrulŭ sĕu dela 9 Dec. îndoindu-se că d-lŭ Rieger acceptă dualismulŭ sincerŭ cu tóte consecenţele sale Ungurii, adauge »Nemzet,« nu potŭ luá în seriosŭ reservaţiunile sale cu privire la drepturile Boemiei şi la raportulŭ. Cehilorŭ cu Slovacii, şi este decisivŭ pentru ei, că foile cehice au respinsŭ cu indignare provocarea lui Rieger, de a nu mai agitá între Slovacii din Ungaria. »Nemzet« finesce prin a declará, că sub asemenĭ împrejurărĭ nu va succede niciodată de a stabili bune relaţiunĭ între Cehĭ şi Maghiarĭ

*

Ḍiarulŭ »Politik« din Praga înşiră într'unŭ numĕrŭ mai nou, unŭ şirŭ de d o r i n ţ e n a ţ i o n a l e a l e C e h i l o r ŭ, care încă nu suntŭ împlinite şi pentru care mereu stăruescŭ. Dorinţele suntŭ următórele: Desfiinţarea ordinaţiunii pentru esaminele la Universitatea Cehilorŭ, o sferă întinsă pentru cehisarea Moraviei şi Silesieĭ, introducerea limbei oficióse cehice în Moravia, Boemia şi Siliesia, mai încolo înstituirea referenţilorŭ Cehĭ la ministerie, până când nu va fi unŭ ministerŭ pentru Boemia, în Viena.

În urmă cerŭ Cehii o înterpretaţiune mai largă a §. 12 din legea fundamentală de statŭ despre representanţa împeriului, spre a lărgi sfera de activitate a dietelorŭ. In fondŭ apare, ca totdéuna, în ilustraţiune mistică restauraţiunea corónei boemice şi dreptulŭ istoricŭ alŭ Boemiei, care este totŭ atâta de întemeiatŭ ca şi celŭ alŭ regatului Ungariei. Alte dorinţe deocamdată nu ma au Cehii, dar, asigură »Pokrok,« că guvernulŭ este cu totulŭ de acordŭ cu Cehii, şi cu celelalte fracţiunĭ din drépta — »N. fr. Presse,« care aduce acestŭ estrasŭ puţinŭ tendenţiosŭ din organulŭ boemŭ, observă în modŭ ironicŭ, că Cehii scotŭ la ivelă dorinţele de mai susŭ de când i-a asiguratŭ D-r. Rieger despre aceea, că năsuinţele lorŭ politice întîmpină în Pesta neutralitate absolută.

*

In staturile unite nord-americane au sevêrşitŭ bărbaţii aleşĭ în 4 Noemvre alegerea preşedintelui. După cum ne spune »Times,« au căpĕtatŭ Cleveland şi Hendricks 219, Blaine şi Logau 182 voturĭ. La votisarea poporului din Noemvre se dădură 10,046,043 de voturĭ; dintre acestea căpĕtă Cleveland 4,913,901, Blaine 4,847,659, St. Iohn 150,633 şi generalulŭ Butler 133,850; Maioritatea lui Cleveland face 66,242 de voturĭ. Peste totŭ se dădură cu 127,892 mai multe voturĭ ca la alegerea lui Garfield. Cleveland va depune oficiulŭ sĕu ca guvernatorŭ alŭ Newyorcului în 6 Ianuarie. In 4 Martie se va muta în palatulŭ din Vashington; căcĭ în acéstă ḑi, punctŭ 12 óre, începe preşedinţa lui peste republica nord-americană.

Discursulŭ deputatului naţionalŭ V. Babeşŭ.

ţinutŭ în dieta ungară cu ocasiunea desbaterei bugetare.

Onorabilă Casă representativă! Am petrecutŭ cu atenţinne lunga desbatere generală asupra bugetului. Mărturisescŭ că mi s'a făcutŭ prin acésta lumină în multe privinţe — atâtŭ din partea ministerului, câtŭ şi a oratorilorŭ oposiţionalĭ; totuşĭ multe puncturĭ mi se parŭ încă nelămurite şi între acestea chiar direcţiunea politică principală, şi d'aceea am luatŭ cuvêntulŭ, pentru de a vĕ recomanda atenţiunei vederile mele, scrupulii mei, în acele nelămurite privinţe.

Intrebarea cea mare e: Cum ni se înfăţişéză situaţiunea materială şi spirituală a ţĕrii, bună sĕu rea? — In progresŭ sĕu în regresŭ? Căcĭ, deşi nime nu este între noi, carele n'ar cunóşce, că sarcina dărilorŭ publice mare şi grea este, deşi ea afară de acéstă sală, ba nicĭ chiar aicĭ pe nime n'am auḑitŭ afirmândŭ, că poporaţiunile ţĕrii, publiculŭ celŭ mare, n'ar simţi acéstă grea sarcină şi că n'ar esiste nemulţămire pentru dênsa; totuşĭ când este vorba de bugetulŭ ţĕrii, când pe acesta ne punemŭ a'lŭ esaminá şi analisa, ca prima şi principala cestiune ni se impune, relaţiunea şi proporţiunea lui cătră cele premergĕtóre lui, de când le cunóşcemŭ.

Cifrele bugetului la cheltuele potŭ sĕ fie forte marĭ, totuşĭ décă se va dovedí, că ele s'au desvoltatŭ succesivŭ prin necesitate, şi în proporţiune cu desvoltarea venitelorŭ, cu bunăstarea ţĕrii, bugetulŭ nu se va puté ḑice ruinătorŭ.

Eu îmĭ îndreptŭ privirea îndĕrĕtŭ, până la 1860, când pentru prima óră absolutismulŭ austriacŭ a supusŭ bugetulŭ Monarchiei la apreţuirea estraordinarului Consiliu imperialŭ şi a opiniunei publice, şi când — nu căderea dela Solferino, ci tocmai criticile făcute acelui bugetŭ au fostŭ, care au nimicitŭ sistema guvernămêntului lui Bach.

După statoririle acelui Consiliu imperialŭ, atuncĭ bugetulŭ cheltuelilorŭ imperiului întregŭ era: 340—344 milióne fl., adecă cam tocmai atâta câtŭ astăḑĭ este alŭ Ungariei singure. Şi atuncĭ s'a calculatŭ cumcă, adăugêndŭ dările comunale, districtuale, pentru scóle, comunicaţiunĭ ş. a., cădéu câte 10 fl. pe fiecare sufletŭ, şi toţĭ din tóte părţile, mai vêrtosŭ membrii maghiarĭ ai Consiliului imperialŭ, carĭ conducéu discusiunea, în gura mare strigau, că sarcinile ruinătóre şi ne mai suportabile sunt! Astăḑĭ după bugetulŭ nostru, din sarcinile publice cade asupra unui sufletŭ mai multŭ ca 10 fl.

Esportulŭ şi importulŭ Monarchiei atuncĭ s'a calculatŭ cu 275 resp. 300 milióne; prin urmare passivŭ. Astăḑĭ în acéstă privinţă n'avem date positive, dar nicĭ causă de a presupune o situaţiune mai favrrabilă.

Datoria publică făcută de guvernulŭ absolutisticŭ în 10 anĭ, în carĭ reorganisase Monarchia din temeiu şi susţinuse unŭ rĕsboiu mare, era 1300 milióne. Va sĕ ḑică érăşĭ tocmai câtă este astăḑĭ a Ungariei, cea contractată dela 1868 în cóce prin ministerulŭ constituţionalŭ maghiarŭ.

Şi aceste sarcine şi datorii nu numai atuncĭ, ci şi mai încóce, atâtŭ la dieta din 1861, câtŭ şi prin totŭ timpulŭ provisorului, noi cu toţii le-amŭ preclamatŭ de enorme şi ruinătóre pentru noi şi ţéra nóstră. Şi fiindcă deficitulŭ ce atuncĭ se constatase cu 40- 45 milióne pe anŭ, adecă érăşĭ întocmai ca şi alŭ nostru de nnŭ şirŭ de anĭ încóce, prin însuşĭ ministerulŭ imperialŭ s'a dechiaratŭ — deocamdată nedelăturabilŭ, absolutismulŭ a trebuitŭ sĕ dispară, urmându-i constituţionalismulŭ, resp. parlamentarismulŭ, ca sĕ îndrepte cele încurcate de absolutismŭ.

De atuncĭ 24 şi resp. 17 anĭ trecură; prin acestŭ lungŭ timpŭ vĕḑurămŭ, cum bugetulŭ patriei nóstre, care noi l'am primitŭ cu sarcine de 140—150 milióne la anŭ pentru ţera nóstră, dechiarate în acéstă mărime de ne mai suportabilŭ, cum elŭ s'a urcatŭ departe peste 300 milióne, mai multŭ de câtŭ îndoindu-se! Dările directe singure au ajunsŭ cifra de 95 milióne, o cifră mai mare ca atuncĭ a Monarchiei întregĭ. Dreptŭ că On. d. ministru de finanţe, deunăḑĭ dede esplicarea, cumcă în acele 95 mil. se cuprinde şi suma necesară pentru cametele şi amortisaţiunile obligaţiunilorŭ rurale, ceva peste 19 milióne; totuşĭ şi restulŭ de 75 mil. fl. în proporţiune cu cifra din trecutŭ şi chiar cu corespondenta cifră din cealaltă parte, multŭ mai bogată a Monarchiei, apare fórte mare.

In privinţa acestorŭ sarcine, precum şi a celorŭ indirecte, nu mai puţinŭ grele, guvernulŭ şi cu ai sĕi pretinde, că — n'arŭ fi pré grele, n'arŭ fi ruinătóre; din cealaltă parte oposiţiunea le dechiară şi încercă a dovedí de enorme şi ne mai suportabile. Intrebarea decĭ e: care parte spune adevĕrulŭ? Datele, de care se servesce oposiţiunea, convingŭ; dar esplicaţiuuile, ce în repeţite rêndurĭ dede m. on. domnŭ ministru de finanţe, încă ar fi liniştitóre, dacă numai întru cât-va încă ne-arŭ puté lumina. Dacă d. ministru de finanţe ne-ar puté dovedí, că bunăstarea ţĕrii, înavuţirea poporului, în asemenea mĕsură a crescutŭ, atuncĭ eu aşŭ recunósce, că n'are temeiu nemulţămirea publică. (Strigărĭ din drépta »Nicĭ nu are!«) Dacă d. ministru ne-arŭ puté arĕtá, că sub sistema lui Bach, esecuţiunile pentru dărĭ, în părţile nóstre, au fostŭ mai multe sĕu celŭ puţin totŭ atâtea, — acele esceptiunĭ, care prin tótă Europa suntŭ astăḑĭ caracterisate ca unice, cum nu mai esistŭ în lume, ḑicŭ, decă ne-ar puté arĕtá acésta, atuncĭ aşŭ ḑice şi eu, că ţéra nu se stórce, capitalulŭ nu se atacă, celŭ puţinŭ nu mai multŭ ca prin absolutismŭ. Décă în fine ni s'ar dovedí, că esportulŭ ţĕrii nóstre întrece cu multŭ importulŭ şi prin urmare, că nu e de a ne teme de secarea totală a puterilorŭ nóstre, temerile nóstre, pessimismulŭ, ar trebuí sĕ încete. Insă în acéstă direcţiune n'am auḑitŭ date şi argumente positive. Ceea ce ni se impune atenţiunei e, că nu numai datoria publică, ci şi cea privată este fórte mare, că precând pe la 1860 datoria pnblică a Monarchiei întregĭ a fostŭ 1300 mil., astăḑĭ a Ungariei singure, cea contractată de guvernulŭ ei parlamentarŭ, este 1300 mil., cătră care de vomŭ adauge cele 600 mil., ce corĕspundŭ cametelorŭ ce plătimŭ Austriei anualŭ, şi vomŭ mai adauge datorîile flotante, a cărorŭ cifră nicĭ nu se şcie positivŭ, aşa credŭ, că datoria nóstră publică se urcă peste 2000 de mil.; luândŭ acum că datoria privată a poporaţiunii, cea ipotecară — după proba de constatare ce s'a făcutŭ, ajunge la 1000 de mil.; ér cea personală sigurŭ nu este mai mică, écă că ni se înfăţişéză passivele ţĕrii, parte mai mare cătră streinĭ, în colosala cifră de trei patru milliarde de florinĭ! Cum decĭ sĕ nu fie îndreptăţită temerea, că mergemŭ spre ruină? sĕu — cum sĕ putemŭ consimţi cu guvernulŭ, când ne presentă în colóre veselă situaţiunea ţĕrei! Apoi când ne întrebămŭ, că după aceste grele sarcine şi sacrificii, care suntŭ bunătăţile, folósele ce are poporulŭ? — Rĕspunsŭ nu ne putemŭ da altulŭ decâtŭ care ni-lŭ dede d. colegŭ, deputatulŭ Wolff. (Wolff a rĕspunsŭ la aceastaşĭ întrebare, că avemŭ: »administraţiune maşteră, justiţiă scumpă şi birocraţiă egoistă şi făr de inimă;« că — corupţiunea este în flore!« — Raportŭ.) Prin urmare trebue sĕ ne întrebămŭ: pentruce este acésta aşa?

Asemenea sarcinĭ şi sacrificii, după mine, numai atuncĭ suntŭ îndreptăţite, când ele suntŭ necesare şi corĕspundŭ supremelorŭ scopurĭ ale ţĕrii. Eu din parte-mĭ aşa sciu, aşa am învĕţatŭ, aşa pricepŭ, că celŭ mai înaltŭ şi raţionalŭ scopŭ alŭ statului nu este, nu póte fi altulŭ, decâtŭ — bunăstarea şi fericirea poporului. Chiar din préînaltulŭ rostŭ alŭ Maiestăţii Sale pururea acésta am auḑitŭ, pururea la ocasiunĭ solemne ni-s'a spusŭ, că — prosperitatea şi fericirea popórelorŭ sale este supremulŭ scopŭ. Ei bine simte-se, vede-se undeva prin poporŭ acéstă bunăstare şi fericire? Eu cutezŭ a afirmá, că însuşĭ onor. guvernŭ este convinsŭ, cumcă — nu. Şi décă nu acésta, apoi care alte scopurĭ urmăresce onor. guvernŭ? Pentru care altele cere atâtea sacrificii poporului? Recunoscu-se acelea de adevĕrate scopurĭ ale statului?? Acilea — după mine, se va arĕtá ascunsulŭ rĕului. Guvernŭ şi parlamentŭ au perdutŭ din vedere adevĕratulŭ scopŭ alŭ statului. Nu-lŭ mai caută în bunăstarea şi fericirea poporului, ci în realisarea a douĕ idei greşite, de o parte în afară afectândŭ rolulŭ de mare putere, ceea ce costă enorme sume de banĭ şi nicĭ că se póte ajunge decâtŭ numai în códa altorŭ, adevĕrate, dar nouĕ streine marĭ puterĭ: de altă parte în întru sforţându-se, pentru realisarea ideei de statŭ maghiarŭ, pe care mai vêrtosŭ astfelŭ o esplică, că trebue maghiarisate tóte popórele nemaghiare, o tendinţă ce de asemenea costă fórte multŭ. Dar eu pentru aceste scopurĭ şi direcţiunĭ nicĭ nu atacŭ pe on guvernŭ; căci găsescŭ, cumcă elŭ nu face decâtŭ ceea ce-i cere opiniunea publică la Maghiarĭ. Sum convinsŭ, că décă opiniunea publică maghiară ar recunósce acéstă greşită direcţiune şi ar protestá contra urmării ulterióre a ei, on. guvernŭ n'ar mai continua-o, mai vêrtosŭ, căcĭ însuşĭ m. on. d. prim-ministru mai alaltăerĭ recunoscŭ, cumcă a trecutŭ timpulŭ de a mai puté maghiarisá sĕu germanisá prin legĭ sĕu cu forţa. Pĕtrundă decĭ acéstă recunóscere prin opiniunea publică maghiară în parlamentŭ, şi guvernulŭ va trebuí sĕ ţină sémă de ea, şi — atuncĭ, dér nu mai atuncĭ va puté sĕ fie vorba de adevĕrată îmbunătăţire, adevĕratŭ progresŭ moralŭ şi materialŭ în ţéră, de reducerea bugetului, de scăderea sarcinelorŭ publice. Până atuncĭ — tóte în deşertŭ! Căcĭ când căutămŭ, unde mergŭ, unde se cheltuescŭ banii cei mulţĭ — ne convingemŭ că — în streinătate, în punga acelora cari ne susţinŭ şi ne desmérdă ca putere mare; parte mai mică rĕmâne în ţéră, carea abia ajunge a satisface în mică mĕsură lipsele şi pretensiunile elementului maghiarŭ, dér pentru desvoltarea şi cultura comună generală nu rĕmâne nimicŭ!

On. guvernŭ de bună sémă pricepe acésta. Elŭ şcie, că puterea lui este aḑĭ condiţionată de atinsele douĕ scopurĭ, şcie că în momentulŭ când va recunósce, cumcă nu le mai póte corĕspunde, a încetatŭ a fi, cum amŭ atinsŭ mai nainte, că guvernulŭ absolutismului autocratŭ în acelŭ momentŭ a trebuitŭ sĕ abḑica, când a recunoscutŭ, că nu póte face faţă trebuinţelorŭ pentru scopulŭ sĕu. Şi la noi, precum ne aducemŭ aminte, a fostŭ atuncĭ unŭ asemenea momentŭ pe la 1872—1875, şi chiar în urmarea celorŭ atuncĭ petrecute, a ajunsŭ la guvernŭ on. d. ministru-preşedinte de astăḑĭ, şi tocmai de aceea eu sunt convinsŭ, că acestŭ guvernŭ şi cu sistema sa până atuncĭ va sta la putere, până când va fi în stare, a scóte de la ţéră mijlócele necesare pentru acele greşite scopurĭ ale statului, de care amŭ amintitŭ. Vĕ rogŭ sĕ ţineţĭ bine aminte acestea! A juca putere mare în afară — o naţiune mică — este a se face unéltă, tributară streinilorŭ puternicĭ, a face sĕ se scurgă averea ţĕrii, crunta muncă a popórelorŭ — în punga şi folosulŭ streinului. Şi pre câtŭ timpŭ presentulŭ nostru ministerŭ cu vigurosulŭ conducĕtorŭ alŭ sĕu, on. d. Colomanŭ Tisza, lucră in acéstă direcţiune, sprijinitŭ va fi din afară şi sprijinitŭ este în lăuntru şi — nimeni nu'lŭ va puté rĕsturna, până când elŭ însuşĭ nu va puté ajunge a se convinge şi a declara, că pe acéstă cale mai departe nu póte merge, atuncĭ va face locŭ altuia, ca acela sĕ'şĭ încerce norocułŭ.

Pentru atéstă convingere a mea, amŭ păţit'o odată cu on. d. ministru-preşedinte.

Mai înainte cu 9 sĕu 10 anĭ, amŭ publicatŭ unŭ articulŭ, prin care arĕtamŭ, că esistă şi popóre, ce trăescŭ şi muncescŭ pentru alţii, pentru streinĭ, şi între acele ţĕrĭ şi popóre la primulŭ locŭ Turcia şi Ungaria, dovedindŭ acésta prin cifre. Dlŭ ministru de interne alŭ Ungariei, Coloman Tisza, mi-a făcutŭ procesŭ de presă pentru acelŭ articulŭ — naintea scaunului cu juraţĭ d'aci din capitală, va sĕ ḑică naintea unui forŭ — nu românescŭ, căcĭ atare nu esistă în ţéră, ci unguresců, şi acusatorulŭ şi-a datŭ tótă truda, a face din causă agitaţiune naţională; dér juriulŭ unguresců m'a achitatŭ, Şi pentru ce motivŭ óre? Pentru că juraţii au simţitŭ adevĕrulŭ arĕtărilorŭ mele.

Repetŭ decĭ, că simţulŭ greutăţii sarcinelorŭ esistă şi se manifestă; însuşĭ on. ministerŭ îlŭ recunósce prin aceea, că promite, d'ocamdată a nu mărí contribuţiunile. Până când însă ţéra va puté sĕ'şĭ supórte cele de astăḑĭ şi câtŭ timpŭ guvernulŭ nu va fi silitŭ a le urcá?! Eu sunt convinsŭ, că acésta nicĭ nu depinde de la dênsulŭ, ci că déca urcarea ca mâne i se va cere, va trebui s'o esecute, că de nu, tocmai aşa va fi datŭ la o parte, precum s'a delăturatŭ de la putere — dincolo de Laita, partida constitnţională (Verfassungs-Partei), îndată ce a esitatŭ de a mai urcá bugetulŭ. (Ilaritate în partea dreptei).

On. d. ministru de la finanţe vrea sĕ dovedéscă bunăstarea economieĭ ţĕrii cu creditulŭ celŭ mare, de care se bucură ţéra în streinătate şi la burse. Dér apariţiunea acésta trebue considerată din temeiu mai adêncŭ, şi atuncĭ vomŭ înţelege, că adeseorĭ ni se oferă creditulŭ din partea acelora, cari vreau sĕ ne ruineze. Cine promite şi face aḑĭ creditulŭ? Eu aşa credŭ, că — Rothschild şi cu consorţiulŭ sĕu. Şi — ce felŭ este acelŭ creditŭ? Este de natură, că décă se bolnăvesce unŭ diplomatŭ, décă o recoltă este slabă, décă America ne face preţurĭ scăḑute în grâne, creditulŭ ni se legănă, cursurile la momentŭ cadŭ! Asta este soliditatea creditului nostru.

Dar én sĕ mai cugetămŭ, că ar avé şi Rothschild o idee a sa, bună óră analogă cu ideea de statŭ a d-lui ministru-preşedinte, sigurŭ că Rothschild atuncĭ ni-ar dá creditŭ până sĕ ne înecămŭ în elŭ! Eu ţînŭ de o nenorocire a ţĕrii, că creditulŭ nostru atêrnă dela Rothschild, şi tocmai d'aci trebue sĕ ne esplicămŭ o mulţime de apariţiunĭ triste în economia nóstră publică şi privată. Nu voiu uita nicĭ odată, cum înainte cu vr'o 10 anĭ, unŭ matadorŭ financiarŭ din streinĕtate mi s'a respicatŭ, că — oricâtŭ sĕ îi coste, nu vorŭ lăsá sĕ cadă Ungaria finanţialmente înainte de timpŭ!

Eu mĕ interesezŭ de sórtea, de viitorulŭ naţiunei maghiare; n'o simulezŭ acésta, căcĭ îmĭ iubescŭ propria naţiune şi sciu, că în momentulŭ când naţiunea maghiară va fi dispărutŭ, a bătutŭ óra ultimă şi pentru a mea. N'am preocupaţiunea celorŭ dela putere, carea sĕ mĕ orbéscă sĕ nu vĕḑŭ, sĕ nu simţŭ, că mergem în direcţiune rătăcită; şi décă în tinereţele mele adese-orĭ cu vehemenţă m'am opusŭ acestei greşite direcţiunĭ, a fostŭ pré naturalŭ, căcĭ nu putémŭ pricepe cu mintea mea, cum o clasă maghiară, devenită la putere, până întru atâta sĕ fie de orbită prin putere, încâtŭ sĕ nu védă că merge spre prăpastiă şi sĕ nu pricépă, că — căderea ei este căderea ţĕrii, ruina naţiunei maghiare!

D-lŭ ministru-preşedinte este mare meşterŭ, în modulŭ sĕu; (ilaritate;) dênsulŭ se va nisuí a mĕ combate; dar eu îi facŭ o rugare, aceea, ca în asemenĭ casurĭ grave, odată sĕ se desfacă de resonulŭ politicŭ şi sĕ păşéscă în calitatea neîntinatei sale onestităţĭ particulare, atuncĭ sigurŭ va recunósce, că nu sunt fără temeiu acelea la carĭ l'am reflectatŭ. Sĕ nu vĕ miraţĭ de acéstă rugare a mea; căcĭ este caracterulŭ epocei nóstre, că politica se consideră de o măestriă d'a minţí şi amăgí. Onórea individuluĭ trece de unŭ lucru particularŭ. D'aci provinŭ apoi multele calamităţĭ publice, d'aci contrastele în vederĭ, precum le observarămŭ chiar aicĭ în decursulŭ ḑilelorŭ trecute. — —

Pré on. d. ministru-preşedinte ḑilele trecute binevoì a-şĭ aduce aminte şi de causa naţionalităţilorŭ nemaghiare. Reflectândŭ adecă la unele atacurĭ ce i-a făcutŭ d-lŭ condeputatŭ Wolff, opuse acestuia obiecţiunile contrarie, ce d-lŭ deputatŭ Grünwald îi rostì inmediatŭ. D-lŭ deputatŭ Dr. Wolff a atacatŭ pe ministru, pentrucă apasă, maltratéză, împedecă în desvoltarea lorŭ pre naţionalităţĭ; din contră d-lŭ Grünwald l-a atacatŭ, că nu face din destulŭ datoriei sale, întru câtŭ încă n'a maghiarisatŭ acéstă ţéră.

Grünwald Béla strigă: »N'am ḑisŭ acésta!«

V. Babeşŭ: Recunoscŭ că — nu cu aceste cuvinte, dar în acestŭ sensŭ. Destulŭ că, on. d. ministru-preşedinte crede, cumcă aceste douĕ contrarie imputaţiunĭ se paraliséză una pre alta şi dênsulŭ rĕmâne curatŭ. Dér se înşélă. Ambii atacatorĭ potŭ sĕ aibă, şi fie-care din alŭ sĕu punctŭ de vedere are dreptate. D-lŭ condeputatŭ Wolff scie din esperienţă, că naţiunea sa este persecutată şi maltratată şi împedicată în desvoltarea ei naturală. In acéstă privinţă are dreptŭ a se plânge. D-lŭ Grünwald érăşĭ scie, că ţéra continuă a fi poliglotă, că prin urmare puterniculŭ d. ministru-preşedinte încă n'a maghiarisat'o, incă n'a esecutatŭ pe deplinŭ idea de statŭ maghiarŭ; în acéstă privinţă cu dreptŭ face imputare d-lui prim-ministru. M. on. d. ministru însuşĭ îi dă dreptŭ când recunósce, că este de datoria orĭ-cărui guvernŭ alŭ ţĕrii, a lucrá întru lăţirea şi realisarea ideei de statŭ maghiarŭ, şi când apoi adauge că — a trecutŭ timpulŭ d'a mai maghiarisá sĕu germanisá prin legĭ şi cu forţa. Eu sciu, că d-lŭ ministru-preşedinte spune adevĕrulŭ, sciu că-şĭ pune multă silinţă întru a propagá ideea de statŭ maghiarŭ; acésta onorabilulŭ d. ministru nicĭ n'o négă; ér noi nemaghiarii o sêmţimŭ amarŭ din presiunea ce se face asupră-ne. Aşŭ puté înşirá casurĭ speciale; dar nu-mĭ este intenţiunea astă dată. (Strigărĭ;

»S'audimŭ!«) Décă sunt provocatŭ, cu permisiunea d-lui Ministru-preşedinte, voiu spune câteva.

Casurile ce voiu sĕ le amintescŭ, ar priví mai directŭ pe M. on. d. ministru alŭ instrucţiunei publice, decă eu n'aşŭ scí, că autoritatea decidĕtóre în ele a fostŭ chiar on. d. prim-ministru.

Caransebeşenii din averea lorŭ dorescŭ a-şi înfiinţa unŭ gimnasiu; d-lŭ minisrru-preşedinte ĭi împedecă de trei anĭ, ba nicĭ rĕspunsŭ nu le dá. — Unŭ fondŭ, ce în biserica şi prin biserica română gr- or. s'a adunatŭ pentru scóla română, încă în alŭ 3 lea deceniu din acestŭ secolŭ, d-lŭ min. preşedinte l'a luatŭ cu forţa în administraţiunea politică, cu pretestulŭ că ar fi pentru scóla comunală neconfesională, măcar că bine scie, cum p'acelŭ timpŭ nicĭ ideia de scólă comunală neconfesională n'a esistatŭ, nicĭ n'ar fi fostŭ tolerată o astfelŭ de scólă. D-lŭ ministru-preşedinte recunósce, că acelŭ fondŭ este numai pentru scóla română, dar nu vré a recunósce, că precum este numai pentru scóla română, totŭ asemenea este şi pentru scóla numai confesională, şi — nu recunósce acésta, pentru ca sĕ nu-lŭ cedeze în administraţiunea legală a autonomiei nóstre bisericescĭ, conformŭ cu esemplulŭ ce ni-a datŭ fericitulŭ întru Domnulŭ b. Eötvös, carele a regulatŭ tóte fundaţiunile de natură confesională, le-a transpusŭ în administraţiunea autonomiei nóstre bisericescĭ. Dar cu scóla tractuală din Bozoviciu cum a procesŭ d-lŭ prim-ministru Col. Tisza? Se pune poporaţiunea doritóre de cultură a acelui tractŭ, şi subscrie o sumă suficientă din banii destinaţĭ culturei şi daţĭ administraţiunei lorŭ comunale, cumpĕră o casă, instaléză o scólă cu mai multe clase şi o supunŭ acésta direcţiunei diecesane. Insĕ — ce sĕ vedĭ? Administraţiunea politică se opune şi d-lŭ ministru-preşedinte închide cu forţa acea scólă — pentru că este confesională! In fine încă pendinte este cestiunea ocupării pe nedreptŭ, prin guvernŭ, a celorŭ 99 de scóle „române gr. orientale-naţionale« din fosta graniţă militară, sub acelŭ pretestŭ, că ar fi fostŭ cândva comunale, în sensulŭ legii dela 1868, care lege nicĭ n'a esistatŭ, şi că dóră ar fi fostŭ fără caracterŭ confesionalŭ, cum nicĭ nu s'a toleratŭ înainte de 1869. Avem lege, e dreptŭ, pentru scólele naţionale-confesionale; cu tóte astea însĕ, aceste scóle sunt numai tolerate, ér parola guvernului e: »numai scóle comunale,« adecă fără caracterŭ confesionalŭ; independente de biserica autonomă, ci dependente dela administraţiunea politică, întru interesulŭ maghiarisării. Dicŭ întru interesulŭ maghiarisării, căcĭ nu găsimŭ o scólă comunală séu de statŭ, în carea copilaşii noştri sĕ nu se maltrateze 5—10 óre în septĕmână cu limba maghiară, fără a fi învĕţatŭ măcar a citi şi scrie în propria lorŭ limbă (O voce din stânga: »Nu e adevĕratŭ!«) Décă este, séu nu adevĕratŭ, binevoiţĭ a întrebá pe cei interesaţĭ. — Dar sĕ vedemŭ, care este diferinţa în fondŭ, între scóla nóstră confesională şi între cea comunală a guvernului? On. guvernŭ se pare că nu şi-a datŭ bine séma d'acésta, n'a cuprinsŭ bine importanţa lucrului. Scóla confesională, decând esistă, şi-a ţinutŭ de chiămare, a sădí în inima copilaşilorŭ, dela cea mai fragedă etate, tóte virtuţile cetăţenescĭ, pe temeiulŭ credinţei în D-deu. L'a făcutŭ bunŭ patriotŭ, credinciosŭ Monarchului, supusŭ legilorŭ prin tótă viaţa sa pe cetăţénŭ, pe basa credinţii în D-deu. Ce face scóla neconfesională? Substitue interesulŭ în loculŭ credinţei, perdêndŭ din vedere, că încă departe suntemŭ, d'a sci distinge între adevĕratulŭ, între raţionalulŭ interesŭ alŭ omului cultŭ, alŭ bunului cetăţénŭ, şi între egoismulŭ particularŭ. Decĭ tocmai acestei împrejurărĭ trebue sĕ atribuimŭ multele rele ce astădĭ întêmpinămŭ la totŭ pasulŭ, prin tóte părţile, în viaţa publică. Şi tocmai d'aceea rogŭ pe on. guvernŭ, sĕ încete d'a continua rĕsboiu în contra scólelorŭ confesionale, şi — sĕ încete d'a pune totŭ temeiulŭ şi d'a da totŭ sprijinulŭ numai scólelorŭ comunale séu ale statului! prin care procedură perdêndŭ cu totulŭ din vedere fericirea poporului, cércă desvoltarea patriei singur numai în realisarea ideei de statŭ maghiarŭ. Acéstă idee se va propagá ea însaşĭ de sine, décă va fi naturală, décă cei ce astădĭ o forţéză vorŭ pricepe a dovedi mai ânteiu de tóte prin fapte, că ea conduce la bunăstare şi fericire întregŭ poporulŭ; astădĭ însă priviţĭ orĭ încătro, întrebaţĭ poporulŭ fie pe celŭ maghiarŭ, seu pe celŭ românŭ, sêrbescŭ, slovacŭ orĭ pe celŭ sasŭ, nu veţĭ găsí nicăiri nicĭ urmă de bunăstare şi fericire, după acea idee, şi indeşerte vorŭ fi orĭ ce felŭ de mĕsurĭ arbitrare, căcĭ prin ele inima şi increderea popórelorŭ nu o veţĭ căştigá; şi on. d. miniştru-preşedinte socotéscă-se bine, nu cumva prin puterea discreţionară ce doresce a i-se votá, sĕ ajungă totŭ acolo, unde odinióră Bach a ajunsŭ cu asemenea putere!

A dechiaratŭ on. d. ministru-preşedinte, că — popopulŭ este câtŭ se póte de bunŭ, dar agitatorii îlŭ amăgescŭ. Admitŭ că esistŭ agitatorĭ, însă — sciţĭ cine suntŭ aceia? Suntŭ esecutorii de dare, este administraţiunea cea rea a guvernului. Căcĭ de ar fi alţii, carĭ lucră în contra legii, on. guvernŭ, care dispune chiar după lege, de tóte mijlócele de a-i descoperí şi pedepsí, ni-ar pute arĕtá după nume; decĭ eu întrebŭ: unde suntŭ? Câţĭ agitatorĭ aţĭ prinsŭ şi judecatŭ? — firesce, prin legea vóstră, prin tribunalele vóstre, căcĭ — ér repetŭ, Românii, naţionalităţile — n'au judecăţile lorŭ proprie în ţéră. Cu tóte acestea sciu eu, că totŭ esistŭ ca creaţiunĭ ale politicei, atarĭ agitatorĭ, ca prin fictivulŭ pericolŭ alŭ acelora, on. guvernŭ sĕ pótă face presiune asupra poporului maghiarŭ, se aducă orĭ-ce sacrificiu statului, pe care-lŭ presentă ameninţatŭ de panslavismŭ, de daco-romanismŭ, etc. In faptă însă, acestei ficţiunĭ politice nimicŭ nu corespunde realŭ; nu esistă din nicĭ o parte naţională nicĭ o ameninţare a patriei. Nu negŭ însă unŭ lucru, acela, că dincolo în România esistă unŭ numĕrŭ de ómenĭ neliniştiţĭ, daco-romanistĭ, cum le dice d-lŭ ministru; suntŭ acei 3—4000 de inteligenţĭ emigraţĭ din colo dela noi, emigraţĭ din causă, că politica maghiară ocupândŭ numai pentru sine acéstă patriă nu li-a lăsatŭ putinţa d'a trăí. Facă-le însă on. guvernŭ locŭ aicea, dee-le aplicare, (ilaritate în drépta) şi agitaţiunea lorŭ se va curma. (Strigărĭ în drépta: Nu credemŭ!). Eu sunt convinsŭ, că politica presentă greşită este şi prin aceea, că se crede şi afirmă, cumcă patria comună şi naţionalitatea maghiară, au contrarĭ şi inamicĭ aicĭ în întru. Acéstă credinţă sprijinesce nedreptatea celorŭ de la putere. Dér fie ei drepţĭ, împartă ei cu naţionalităţile, ca şi sarcinile, totŭ asemenea şi beneficiele publice. şi înstreinarea va înceta. Dér on. guvernŭ — mereu nu ne află calificaţĭ pentru aplicare în funcţiunĭ. Urméză adecă şi întru acésta esemplulŭ lui Bach, care nu găsea pe timpulŭ sĕu Maghiarĭ calificaţĭ. Ce însă vĕdurămŭ? Abia cădŭ Bach şi sistema lui, şi îndată peste 50,000 de Maghiarĭ se găsiră calificaţĭ pentru oficie publice! Chiar însĕ décă între noi Românii ar lipsi trebuinciosulŭ numĕrŭ de bine-calificaţĭ, óre nu este a statului datorinţă, a se îngriji, ca sĕ-lŭ producă acelŭ numĕrŭ? M on. d. ministru de la instrucţiunea publică singurŭ este în posiţiunea d'a ne spune, cum se crescŭ capacităţile, când vrea sĕ le crescemŭ. N'avemŭ de câtŭ sĕ vremŭ. Şi vomŭ vrea, îndată ce ne vomŭ emancipá de greşita idee a statului maghiarŭ, şi vomŭ înceta a lucrá la prefacerea iute, repede a acestei ţĕrĭ poliglote, în ţéră maghiară. Numai pĕtrunşĭ de convincţiunea, că fericirea popórelorŭ este adevĕratulŭ scopŭ, adevĕratulŭ bine alŭ patriei, numai astfelŭ vomŭ progresá şi ne vomŭ salvá viitorulŭ.

După tóte astea, eu cu politica domnitóre nu potŭ sĕ fiu mulţămitŭ. Totuşĭ bugetulŭ în generalitate îlŭ primescŭ, din motivulŭ desvoltatŭ prin d. deputatŭ Boeti A. trebuindŭ a ne acomoda formelorŭ parlamentare.

SCIRILE DILEI.

Têrgulŭ din Orăştiă, ce s'a ţinutŭ Sâmbătă la 24 Noemvre a fostŭ plinŭ de vêndătorĭ şi golŭ de cumpĕrătorĭ. Lipsa de banĭ a acestora a făcutŭ sĕ se 'ntórcă vêndătorii p'acasă cu mai tótă marfa. Têrgulŭ de vite încă a fostŭ slabŭ; s'au vêndutŭ 10 cai şi 400 vite cu preţurĭ micĭ.

—0—

Têrgulŭ de érnă din dilele acestea, ce s'a ţinutŭ în Făgăraşŭ, a fostŭ slabŭ de totŭ; vêndătorĭ mulţĭ, dar cumpĕrătorĭ puţinĭ.

—0—

Domnişóra Sabina Brătianu, fiica domnului prim-ministru, s'a logoditŭ, Duminecă séra, la 25 curentŭ, cu d. C. Cantacuzino, doctorŭ în medicină dela Facultatea din Paris, frate cu directorulŭ generalŭ alŭ căilorŭ ferate române.

—0—

»Rĕsboiulŭ« de Mercurĭ scrie: »Unŭ surdomutŭ fórte interesantŭ, din Szegedinŭ, ni s'a presentantŭ adĭ la redacţia nóstră. Elŭ a absolvitŭ institutulŭ imperialŭ de surdo-muţĭ din Viena şi cunósce desluşitŭ limbele: germană, franceză, italiană, engleză, română, grécă, turcă, arabă, spaniolă şi caldeică. Nenorocitulŭ, unŭ june de 29 anĭ, se trage dintr'o familiă surdomută şi scopulŭ venirei lui aci este d'a apela la inimele generóse pentru a aduna ceva banĭ, ca sĕ pótă trimite în numitulŭ institutŭ şi douĕ surorĭ ale sale asemenea surdo mute. Din atestatele autentice ce posede şi din recomandaţia d-lui consulŭ generalŭ austro-ungarŭ din Bucurescĭ se constată, că părinţii lui ş'au perdutŭ viaţa şi averea cu ocasia marei inundaţii de la Szegedinŭ.'

—0—

In Berlinŭ a apărutŭ de curêndŭ unŭ volumŭ în versurĭ, intitulatŭ „Meine Ruhe,« şi datorite penei scriitórei Carmen Sylva.

—0—

Citimŭ în »România Liberă:« La serata literară de Sâmbătă de la d. Maiorescu, era adunată multă lume. S'a cititŭ o scrisóre a generalului Manu cătră »Convorbirile literare,' prin care se rectifică unele cifre din scrisórea d-lui Ion Ghica cătră Alexandri, în privinţa împrumuturilorŭ, dér în care se face şi polemică politică personală, ce nu póte sĕ între în cadrulŭ »Convorbirilorŭ« de la Iaşĭ. D. I. Negruzzi a cititŭ pe „Epaminonda,« operetă ce se va representa, în Ianuarie, pe scena Teatrului naţionalŭ, cu muzica compusă de simpaticulŭ măestru Caudella. D. Duiliu Zamfirescu a înveselitŭ pe cei de faţă, cu o satiră bogată în ciupiturĭ şi îndreptată în contra autorilorŭ ce plictisescŭ câte-odată pe d. Maiorescu. S'au mai cetitŭ şi nisce „chiote,' adunate din Ardealŭ şi din Basarabia de d. Ureche.

—0—

Comitetulŭ reuniunei archeologice a ţinutŭ la 21 Noemvre şedinţa lunară în Deva. Intre alţii, profesorulŭ Mailand a vorbitŭ despre mitologia română după cântecele poporale.

—0—

Diletanţii românĭ din Făgăraşŭ au datŭ Sâmbătă la 24 Noemvre o representaţiune cu scopŭ filantropicŭ, care a fostŭ bine cercetată şi a mulţămitŭ deplinŭ pe publicŭ.

—0—

„Rĕsboiulŭ« dă următórele amĕnunte asupra sicriului sfintei Filofteia: »Sicriulŭ sfintelorŭ móşte ale sfintei mucenice Filofteia, făcutŭ prin iniţiativa şi principalulŭ concursŭ alŭ P. S. S. părintelui episcopŭ alŭ eparchiei Argeşŭ, D. D. Ghenadie II, secundatŭ de epitopia bisericei şi prin ajutorulŭ bănescŭ alŭ mai multorŭ pioşĭ creştinĭ, este de argintŭ în greutate de 23 de oca şi 73 dramurĭ, proba 12, poleitŭ pe alocurea cu aurŭ, preţuitŭ dramulŭ lucratŭ a 1 leu şi 50 banĭ, gravurile, lemnulŭ, îmbrăcatŭ pe dinăuntru cu catifea, toculŭ de sticlă în care stă şi piedestalulŭ de stejarŭ lustruitŭ. Sicriulŭ costă 14,554 lei. Pe sicriu suntŭ 9 tablourĭ în reliefŭ: la capŭ Inălţarea Domnului; la picióre portretulŭ prea sfinţitului episcopŭ fundatorŭ, D. D. Ghenadie II alŭ Argeşului; pe ambele părţĭ din faţă şi din dosŭ şése tablourĭ represintândŭ viaţa sfintei, ér d'asupra pe capŭ întregulŭ chipŭ alŭ Sfintei; pe lângă acestea încă şése chipurĭ de Serafimĭ şi douĕ de Archangelĭ: ér câmpulŭ semănatŭ cu stele aurite.«

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ »Gaz. tranz.«)

Viena, 11 Decemvre. — Furtuna cea mare de erĭ după datele oficiale a causatŭ marĭ pagube şi a vătămatŭ mai multŭ séu mai puţinŭ greu numeróse persóne. Pagubele totale se evaluéză la sute de mii fl.

DIVERSE.

Unŭ timbru fantasticŭ. — Nea Stamate rĕmăsese singurŭ cucŭ acasă; jumĕtatea d-lui plecase de vr'o lună la Piteştĭ, şi nu'i mai dase nicĭ o veste despre scumpa dumneaei sănĕtate. Ingrijatŭ, nea Stamate se otărî sĕ 'i scrie câte-va buchĭ. Ce 'i-a scrisŭ, nu 'i tréba nóstră, ba chiar sĕ vremŭ a spune, n'amŭ şci, pentru că, discretŭ din fire, jupânulŭ nostru pusese cincĭ peceţĭ pe scrisórea cătră cocóna Smaranda. Ca sĕ nu peardă din averea comună a familiei 15 banĭ, plecà spre o tutungeriă ca sĕ cumpere unŭ timbru. Pe drumŭ însĕ se mai întâlni cu unulŭ cu altulŭ, mai trecură pe la câte o ţuică, şi dă'i cu bere. dă'i cu vinŭ, nea Stamate se ameţí de totŭ. Tocmai întru târdiu 'şĭ aduse aminte de scrisórea ce o avea în buzunarŭ. Se cam înserase. Pe dece potecĭ, Stamate întrà în o tutungeriă.

— Dă-mĭ unŭ timbru de 15 banl, jupânésă.

Odată în posesiunea timbrului, omulŭ nostru îlŭ bagă în gură, îlŭ suceşce, îlŭ rĕsuceşce şi apoi, când credŭ, cu dreptŭ cuvêntŭ, că e destulŭ de udatŭ, vrea sĕ-lŭ scóţă. Ilŭ caută pe limbă, pe sub limbă, apoi pe cerulŭ gurei, peste totŭ în fine, până şi în găunoşitura unei măsele stricate. Nicăerĭ nu-lŭ găseşce..... Ilŭ înghiţise, şi marea lui nenorocire era, că cu cincĭ-spre-dece banĭ ar fi mai putulŭ înghiţi unŭ păhăruţŭ. Póte că s'ar fi dusŭ la unŭ spiţerŭ, ca sĕ-i dea unŭ vomitivŭ pentru a-şĭ scóte timbru la ivélă; dar vomitivulŭ l'ar fi costatŭ şi mai multŭ. In sfêrşitŭ se otărăşce sĕ céră altŭ timbru, pentru care dă alţĭ cincĭ-spre-dece banĭ.

De astă dată, pentru a nu i-se mai întêmpla ce i se întêmplase, elŭ ia cu delicateţă timbrulŭ între degetulŭ celŭ mare şi arĕtătorŭ, scóte limba ca unŭ căţelŭ în luna lui Cuptorŭ, îlŭ linge de susŭ în josŭ, şi apoi vrea sĕ-lŭ lipéscă pe scrisóre. Aci încă o greutate: mâna, agitată peste mesură, încércă în zădarŭ sĕ nimeréscă dreptŭ în colţulŭ în care trebuia pusŭ nenorocitulŭ timbru; miculŭ pătratŭ arămiu părea că vrea sĕ acopere când numele cucónei Smaranda, când numele oraşului.

Nea Stamate se face focŭ. »A! vréi sĕ ascundĭ numele Smărăndichii! Vréi sĕ nu se scie unde ş'o găséscă! Vrei sĕ facĭ de capulŭ tĕu? O sĕ vedemŭ care pe care! Na!.... Nu te aşteptai la aşa ceva!' Şi dicêndŭ acestea, Stamate ascunde totŭ ce era scrisŭ, nu lasă afară decât partea albă, şi cu unŭ aerŭ triumfătorŭ, îşĭ ridică mâna armată cu timbru, şi-lŭ trânteşce cu putere pe scrisóre. Privesce..... Nimicŭ!..... Aruncase timbrulŭ josŭ. O nouĕ scenă urméză. Stamate vede timbru pe scândurĭ. »A! vréi sĕ facĭ pe curaghiosulŭ; şcii că acum o sĕ se ridice scrisorile de la poştă şi cauţĭ sĕ mĕ facĭ sĕ întârdiezŭ! Aştéptă!« Se duce clătinându-se către obiectulŭ urmăritŭ; dar, capulŭ fiindu'i greu, îlŭ trage mai înainte, şi când se întórce, timbrulŭ dispăruse; se lipise de talpa cismei beţivului. Furiosŭ de acéstă nouă perdere, Stamate îşĭ smulge pĕrulŭ, bate din picióre, apoi de o dată cu surîsulŭ pe buze: »A iacă-te!« Timbrulŭ se deslipise de pe talpă şi zăcea din nou pe scândurĭ. Stamate vrea sĕ 'lŭ ea repede, se culcă pe burtă, şi când se ridică, timbrulŭ fantasticŭ dispăruse încă odată. Disperatŭ de hohotele tuturorŭ din tutungeriă, furiosulŭ nostru lipeşce o palmă tutungióicei, pe obrazulŭ căreia apare timbrulŭ, pe care în căderea sa, Stamate şi-lŭ lipise de mână. Palma făcuse se înceteze rîsulŭ şi când Stamate voì sĕ se arunce asupra deţinătórei inconsciente a timbrului sĕu, acésta ĭi trântì unŭ pumnŭ în peptŭ şi doi sergenţĭ de oraşŭ, atraşĭ de sgomotŭ întrară în tutungeriă. Şi ast-felŭ, Stamate fù urmăritŭ pentru loviturĭ. Tutungióica, bună de fire, face o deposiţiă fórte blândă. Tribunalulŭ nu-lŭ condamnă decâtŭ la doue dile de închisóre.

— Mulţămescŭ jupânésă, dise elŭ tutungióicii; sĕ scii că de câte orĭ voiu mai scrie Smărăndichi, nu iau timbru dela altcineva!«

Editorŭ: Iacobŭ Mureşianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurel Mureşianu

Cursulŭ la bursa de Viena
din 10 Decemvre st. n. 1884.

Rentă de aurŭ ungară 6%	123.45	Bonurĭ croato-slavone . .	100.—
Rentă de aurŭ 4% . . .	96.20	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.25
Rentă de hârtiă 5% . .	91.20	Imprumutulŭ cu premiu ung.	118.—
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	144.50	Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului .	116.90
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune) . . .	98.20	Renta de hârtiă austriacă	82.20
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	119.25	Renta de arg. austr. . .	83.75
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	106.—	Renta de aurŭ austr. . .	104.20
Bonurĭ rurale ungare . .	101.—	Losurile din 1860 . . .	136 25
Bonurĭ cu cl. de sortare	100.50	Acțiunile băncei austro-ungare	869.—
Bonurĭ rurale Banat-Timișŭ	100.50	Act. băncei de creditŭ ung.	309.75
Bonurĭ cu cl. de sortare	100.50	Act. băncei de creditŭ austr.	301.80
Bonurĭ rurale transilvane	101.—	Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.77
		Napoleon-d'orĭ	$9.76^{1}/_{2}$
		Mărcĭ 100 împ. germ. . .	60.20
		Londra 10 Livres sterlinge	123.30

Bursa de Bucurescĭ.
Cota oficială dela 27 Noemvre st. v. 1884.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%). . . .	—	—
Renta rom. amort. (5%) . .	—	—
» convert. (6%) . .	—	—
Împr. oraș. Buc. (20 fr.) . .	—	—
Credit fonc. rural (7%) . .	—	—
» „ „ (5%) . .	—	—
» » urban (7%) . .	—	—
» » » (6%) . .	—	—
» » » (5%) . .	—	—
Banca națională a României	—	1118
Ac. de asig. Dacia-Rom. . .	—	$302^{1}/_{2}$
« » » Națională . .	—	—
Aurŭ	—	14%
Bancnote austriace contra aurŭ	2.05	2.07

Cursulu pieței Brașovŭ
din 11 Decemvre st. v. 1884.

Bancnote românescĭ	Cump. 8.70	Vênd. 8.75
Argint românesc	» 8.60	» 8.65
Napoleon-d'orĭ	» 9.72	» 9.74
Lire turcescĭ	» 10.97	» 11.—
Imperialĭ	» 9.98	» 9.90
Galbenĭ	» 5.70	» 5.72
Scrisurile fonc. »Albina« . .	» 100—	» 101.50
Ruble Rusescĭ	» 126—	» 127.—
Discontulŭ » . . .	7—10 % pe anŭ.	

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)

Acei domnĭ abonațĭ ai noștri, cari au plătitŭ prețulŭ abonamentului pe jumĕtate de anŭ séu pe unŭ anŭ, înainte de 1-a Aprile a. c., sunt rugațĭ a ne trimite diferența prețului urcatŭ dela 1 Aprile c., care pentru Austro-Ungaria face 2 fl., ér pentru România 8 lei.

ADMINISTRAȚIA „GAZ. TRANS.“

Societatea comercială română Bassarabianu Calfogiu & Comp.
BULETINŬ
BRĂILA 27 Noemvre 1884.

Vendĕtorŭ	Cumperĕtorŭ	Felulŭ	Kilo	Libre	Prețulŭ		Notițe
G. Mendl	Peirano	Grâu	500	55—	$53^{1}/_{2}$	—	Șlepp
Thoodoridis	G. Mendl	Fasole	60	%—	20—	40	Caicŭ
Politis	Peirano	Grâu secaros	300	$53^{1}/_{2}$	48—	—	Magasie
Succas	L. Mendl	Orzŭ	300	$42^{1}/_{2}$	35—	$87^{1}/_{2}$	»
Braunstein	Peirano	Fasole	100	%—	$20^{1}/_{2}$	—	Caicŭ
»	Christoveloni	Orzŭ	900	40—	$33^{5}/_{8}$	—	Șlepp
»	„	»	200	$41^{1}/_{2}$	$33^{5}/_{8}$	—	»
L. Mendl	Feitler	Secară	215	$52^{1}/_{2}$	54—	—	Caicŭ

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** și pe linia **Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ accelerat	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Bucurescĭ	7.15	—	—	—
Predealŭ	1.09	—	—	9.50
Timișŭ	1.33	—	—	10.15
Brașovŭ (	2.06	—	—	10.50
(	2.16	6.30	5.45	
Feldióra	2.44	7.09	6.28	
Apatia	3.03	7.41	7.07	
Agostonfalva	3.18	8.09	7.42	
Homorodŭ	3.51	8.53	8.51	
Hașfaleu	4.51	10.18	10.52	
Sighișóra	5.11	10.55	11.56	
Elisabetopole	5.39	11.36	12.43	
Mediașŭ	6.00	12.11	1.23	
Copșa mică	6.29	12.35	2.07	
Micăsasa	—	12.54	2.27	
Blașiu	7.02	1.29	3.06	
Crăciunelŭ	—	1.45	3.22	
Teiușŭ	7.38	2.26	4.15	
Aiudŭ	7.55	2.48	4.44	
Vințulŭ de susŭ	—	3.12	5.10	
Uióra	—	3.19	5.19	
Cucerdea	8.24	3.36	5.47	
Ghirișŭ	8.48	4.10	6.38	
Apahida	—	5.39	8.51	
Clușin (	10.08	5.59	9.18	
(	10.18	6.28	8.00	
Nedeșdu	—	6.54	8.34	
Ghirbĕu	—	7.10	8.59	
Aghirișŭ	—	7.25	9.35	
Stana	—	7.49	10.16	
Huiedinŭ	11.33	8.11	11.04	
Ciucia	12.06	8.52	12.17	
Bucia	—	9.11	12.47	
Bratca	—	9.29	1.21	
Rév	12.25	9.52	2.05	
Mezŏ-Telegd	1.11	10.27	3.08	
Fugyi-Vásárhely	—	10.46	3.39	
Várad-Velințe	—	10.56	3.55	
Oradia-mare (	1.49	11.04	4.06	
(	1.54	11.14	7.30	
P. Ladány	3.14	1.47	11.05	
Szolnok	5.10	4.40	2.37	
Buda-pesta	7.30	7.44	6.40	
Viena	2.00	6.20	2.00	

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35	3.30	8.00
Budapesta	8.00	6.55	9.45	2.47
Szolnok	11.24	10.55	12.18	6.36
P. Ladány	2.01	2.04	1,59	10.09
Oradea mare (	4.11	5.13	3.20	
(	4.21	9.37	3.25	
Várad-Velencze	4.29	9.45	—	
Fugyi-Vásárhely	4.40	9.59	—	
Mezŏ-Telegd	5.02	10.28	3.56	
Rêv	5.46	11.41	4.31	
Bratca	6.09	12.15	—	
Bucia	6.28	12.48	—	
Ciucia	6.52	1.48	5.28	
Huiedin	7.32	3.21	6.01	
Stana	7.51	3.54	—	
Aghiriș	8.12	4.34	—	
Ghirbĕu	8.24	4.52	—	
Nedeșdu	8.38	5.11	—	
Clușiu (	8.57	5.40	7.08	
(	9.23	6.00	7.18	
Apahida	9.50	6.29	—	
Ghiriș	11.15	8.14	8.29	
Cucerdea	12.04	9.49	8.53	
Uióra	12.12	9.58	—	
Vințulŭ de susŭ	12.19	10.07	—	
Aiudŭ	12.45	10.42	9.17	
Teiușŭ	1.15	11.32	9.40	
Crăciunelŭ	1.44	12.03	—	
Blașŭ	2.00	12.24	10.12	
Micăsasa	2.34	12.43	—	
Copșa mică	2.52	1.22	10.45	
Mediașŭ	3.27	2.24	11.07	
Elisabetopole	4.01	3.06	11.29	
Sigișóra	4.50	4.17	12.15	
Hașfaleu	5.08	4.51	12.30	
Homorod	6.47	7.07	1.32	
Agostonfalva	7.36	8.10	2.04	
Apatia	8.09	8.46	2.24	
Feldióra	8.41	9.20	2.44	
Brașovŭ (	9.20	10.15	3.15	
(	—	6.00	3.25	
Timișŭ	—	6.57	4.03	
Predealŭ	—	7.32	4.28	
Bucurescĭ	—	—	10.25	

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Teiușŭ	2.39	9.50	8.20
Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10
Vințulŭ de josŭ	4.04	11.09	
Șibotŭ	4.35	11.43	
Orăștia	5.02	12.13	
Simeria (Piski)	5.44	1.22	
Deva	6.05	1.48	
Branicĭca	6.34	2.21	
Ilia	7.01	2.54	
Gurasada	7.15	3.09	
Zam	7.49	3.48	
Soborșin	8.32	4.37	
Bĕrzova	9.19	5.30	
Conopŭ	9.40	5.58	
Radna-Lipova	10.16	6.38	8.24
Paulișŭ	10.32	6.56	8.41
Gyorok	10.48	7.15	9.01
Glogovațŭ	11.17	7.48	9.30
Aradŭ (	12.32	8.05	9.45
(	12.00	8.45	6.10
Szolnok	4.00	2.10	7.27
Budapesta	7.44	6.40	—
Viena	6.20	—	—

Budapesta-Aradŭ-Teiușŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35
Budapesta	8.00	6.55
Szolnok	11.14	12.28
Aradŭ (	3.35	5.30
(	4.00	6.20
Glogovațŭ	4.16	6.39
Gyorok	4.47	7.19
Paulișŭ	5.02	7.39
Radna-Lipova	5.25	8.11
Conopŭ	5.57	8.49
Bĕrzova	6.18	9.18
Soborșin	7.11	10.27
Zam	7.48	11.18
Gurasada	8.22	11.57
Ilia	8.40	12.27
Branicĭca	9.02	12.57
Deva	9.32	1.45
Simeria (Piski)	10.12	2.58
Orăștiă	10.47	3.46
Șibotŭ	11.14	4.20
Vințulŭ de josŭ	11.46	5.06
Alba-Iulia	12.21	6.15
Teiușŭ	12.53	7.00

Aradŭ-Timișóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.30
Aradulŭ nou	6.26	12.54
Németh-Ságh	6.51	1.19
Vinga	7.28	1.50
Orczifalva	7.49	2.12
Merczifalva	8.09	2.30
Timișóra	8.58	3.15

Simeria (Piski) Petroșenĭ

	Trenŭ omnibus
Simeria	3.08
Streiu	3.45
Hațegŭ	4.33
Pui	5.19
Crivadia	6.05
Banița	6.43
Petroșenĭ	7.00

Timișóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timișóra	12.25	5.00
Merczifalva	1.16	5.56
Orczifalva	1.34	6.16
Vinga	2.04	6.50
Németh-Ságh	2.25	7.11
Aradulŭ nou	2.54	7.44
Aradŭ	3.10	8.00

Petroșenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus
Petroșenĭ	8.56
Banița	9.37
Crivadia	10.09
Pui	10.48
Hațegŭ	11.26
Streiu	12.06
Simeria	12.37

Tipografia ALEXI, Brașovŭ.